

14 DE DESEMBRE DE 1932: FRANCESC MACIÀ ÉS NOMENAT 122È PRESIDENT DE LA GENERALITAT - Arrenca la legislatura de la Generalitat Republicana -

Acte de nomenament de Francesc Macià com a president de la Generalitat al Parlament de Catalunya.

Autor: Sagarra i Torrents. 14 de desembre de 1932.

[ANC1-585-N-2667](#)

Descripció

Pla general de l'acte de nomenament de Francesc Macià, dempeus en el seu escó, com a president de la Generalitat el 14 de desembre de 1932 al Parlament de Catalunya. Lluís Companys oficia l'acte com a president del Parlament i hi assisteixen els diputats escollits en les eleccions del 20 de novembre de 1932.

Interès del document

El document és una fotografia de l'acte de confirmació i nomenament formal al Parlament de Francesc Macià com a president de la Generalitat de Catalunya el 14 de

desembre de 1932, així com el del president del Parlament, Lluís Companys. L'acte es duu a terme després de les eleccions al Parlament de Catalunya del 20 de novembre de 1932, que va confirmar Macià com a president del Govern català.

El document, per tant, ens il·lustra sobre una institució, la Generalitat de Catalunya, sobre uns polítics (en particular, el president del Govern, Francesc Macià, i el president del Parlament, Lluís Companys) i un període, la Segona República Espanyola (1931-1939).

El context del règim republicà en la seva fase de formació, durant l'anomenat Bienni Reformista (1931-1933), permetrà assolir altes cotes d'autonomia amb el govern de la Generalitat, al capdavant de la qual se situarà Francesc Macià, president escollit pels catalans en les eleccions al Parlament de Catalunya del 20 de novembre de 1932.

Context

El 14 d'abril de 1931 es van celebrar unes eleccions municipals decretades per l'almirall Juan Bautista Aznar, cap d'un govern anomenat "*dictablanda*", hereu i epíleg de la dictadura de Primo de Rivera (1923-1931). Van guanyar les candidatures republicanes a les principals ciutats de tot l'Estat espanyol. Tot i no haver estat convocades formalment en aquest sentit, les eleccions van adquirir un caràcter plebiscitari: es dirimia un desgastat sistema monàrquic, encarnat pel rei Alfons XIII, i lligat al corrupte règim de la Restauració (1874-1923), així com a la dictadura de Primo de Rivera, amb un nou règim republicà, en el qual àmplies capes de la població dipositaven esperances de regeneració i reforma social. Quan es van conèixer els resultats electorals, els simpatitzants amb la República, de diferents forces polítiques i sindicals, van protagonitzar grans manifestacions per les ciutats de tot l'Estat.

A Catalunya, va guanyar el partit Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), coalició força heterogènia de diferents partits republicans federals i independentistes, obreristes i liberals, expressament format per aquelles eleccions i amb Francesc Macià com a cap de llista. Lluís Companys primer (llavors regidor per l'ajuntament de Barcelona en la llista d'ERC), i Macià acte seguit, van proclamar la República Catalana com a Estat integrat d'una hipotètica Federació de Repúbliques Ibèriques, abans que es proclamés la Segona República Espanyola des de Madrid. Seguien la tradició republicana federal de construcció del centre des de les perifèries. Immediatament, el govern provisional de la República Espanyola va enviar una delegació a Barcelona integrada pels ministres Fernando de los Ríos, del Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE), Marcel·lí Domingo, del Partit Republicà Radical Socialista, i Lluís Nicolau d'Olwer, d'Acció Catalana. Després de llargues i difícils converses, es va arribar a un acord: el consell format a Barcelona al proclamar-se la República esdevindria un govern autònom amb el nom de Generalitat de Catalunya, nom que tenia, al segle XIV, l'organisme permanent de les Corts Generals, l'òrgan de govern representatiu del

Principat de Catalunya, abolit el 1714 després de la Guerra de Successió i la repressió, centralització i uniformització que la va seguir, duta a terme pel monarca Felip V.

El 1931, doncs, es va reinstaurar la Generalitat de Catalunya i, amb ella, el Parlament. En primer terme, es va elaborar la llei fonamental que regiria el règim autònom de Catalunya dins la Segona República Espanyola: l'Estatut de Catalunya de 1932, anomenat popularment Estatut de Núria, el primer Estatut d'Autonomia que tindrà Catalunya i que, això no obstant, heretava les experiències prèvies d'autogovern catalanes; en particular, heretava [l'experiència de la Mancomunitat de Catalunya \(1914-1923\)](#) i el projecte no reeixit d'Estatut d'Autonomia de Catalunya que es plantejà el 1918. De caràcter sobiranista, l'Estatut del 32 va ser impulsat pel president de la Generalitat, Francesc Macià, i aprovat en referèndum pel 99% dels votants. L'avantprojecte de l'Estatut va ser enllestit el 20 de juny de 1931 a Núria i l'Estatut va ser aprovat al Parlament espanyol el 9 de setembre de 1932.

El següent pas va ser la convocatòria d'eleccions al Parlament de Catalunya, que es van celebrar el 20 de novembre de 1932. Les eleccions van donar una aclaparadora victòria a la coalició republicano-socialista encapçalada per ERC i integrada a més per la Unió Socialista de Catalunya (USC) i per altres petits partits republicans; i van donar com a resultat la confirmació de Francesc Macià com a President del Govern.

El 6 de desembre de 1932 es va constituir el Parlament de Catalunya amb 83 diputats. El dia 14, el Parlament va escollir formalment a Francesc Macià com a 122è President de la Generalitat, i a Lluís Companys, com a President del Parlament de Catalunya. En el [discurs que va pronunciar el president](#), va fer nombroses referències a la Generalitat d'època medieval però com a símbol d'un autogovern recuperat en un context, el de la República, ben diferent: “no és l'esperit antic que es reproduïx, és l'esperit antic que es renova. El mateix, en el fons, però nou a cada moment en la forma, segons el temps i segons la voluntat dels seus.”

El 20 de desembre, el President Macià presentava el primer Govern de la Generalitat estatutària. Començarà llavors l'experiència autònoma de la Generalitat republicana, que no estarà exempta de tensions amb el govern central, malgrat ser un dels períodes de la història d'Espanya en la que les relacions entre els dos governs, català i espanyol, han estat en major sintonia.

Aquestes tensions tindran un punt culminant en els anomenats [Fets d'octubre del 1934](#). Després de la victòria de la coalició dretana en les eleccions generals a Corts de novembre de 1933, el govern conservador de la República, encapçalat per Alejandro Lerroux, va començar a derogar les reformes socials dutes a terme pels anteriors governs, va laminar l'autogovern de Catalunya i va donar entrada a la *Confederación de Derechas Autónomas* (CEDA) al govern, un partit filo-feixista en un context internacional d'ascens i infiltració i del feixisme en les institucions liberals d'arreu d'Europa.

La Generalitat veia com la reacció s'apoderava de les institucions liberals del govern central i se li retallaven competències del recent aprovat Estatut. Els conflictes entorn la Llei de Contractes de conreus van ser un punt clau d'aquesta escalada. Les Corts espanyoles havien votat una Llei de Reforma Agrària el 9 de setembre de 1932 que pretenia evitar l'atur obrer al camp amb l'assentament de jornalers a terres expropiades a grans latifundis en mans de propietaris absentistes i, finalment, racionalitzar l'economia agrària disminuint el creixement de la superfície cerealista i retornant als nuclis rurals els seus antics béns comunals, perduts amb les desamortitzacions del segle XIX. Aquesta reforma va quedar-se a mitges per la victòria de les dretes republicanes en les eleccions de 1933.

Amb una legislació agrària en retrocés, la Generalitat, en mans d'ERC, estretament relacionada amb la Unió de Rabassaires (UR, sindicat agrícola compost per treballadors pobres del camp català que aspiraven a assolir la propietat de la terra que treballaven), va començar a discutir una nova llei de contractes de conreu. Molts pagesos van avançar-se a la publicació de la llei i no van entregar la part que els antics contractes establien que s'havien d'entregar als propietaris. Aquests, agrupats entorn l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre (IACSI) i la Lliga Regionalista, van oposar-se amb força a la llei que, això no obstant, va ser aprovada pel Parlament i va entrar en vigor el 5 de maig de 1934. La llei convertia el contracte de rabassa morta en cens emfitèutic, donava al rabassaire la possibilitat de comprar la terra després de 18 anys de treballar-la, permetia pagar-la en 15 anualitats, fixava la duració mínima dels contractes en 6 anys. El IACSI i la Lliga van dur la llei al Tribunal de Garanties constitucionals, al·legant que no eren competències de la Generalitat i que l'Estat central havia d'anul·lar-la.

Ja Macià havia estat titllat de contemporitzador o, fins i tot, traïdor pels sectors més abrandats del catalanisme independentista al tirar enrere la proclama federal de l'Estat Català del 14 d'abril de 1931 i aprovar l'Estatut del 32. Al morir el Nadal del 33, va ser substituït per Lluís Companys al capdavant del govern de la Generalitat, el qual provenia de l'ala més obrerista del partit i era constantment qüestionat pels sectors més catalanistes.

Davant la vaga socialista del 34 convocada arreu de l'Estat, el president Companys va optar per posar-se davant de la revolta, en part per controlar el moviment obrer i evitar que desbordés la Generalitat, en part, per trencar transitòriament amb el govern reaccionari i centralista que s'havia apoderat de les institucions republicanes, en part per provar el catalanisme del seu govern. S'ha remarcat en nombroses ocasions que la posició de Companys va ser una fugida endavant que no va contar amb l'organització ni les bases suficients. L'aixecament, seguia la tradició republicana federal espanyola, que es basava en principis pactistes de l'establiment de contractes en llibertat entre parts iguals (els Estats que formarien les nacions i regions d'Espanya) que, quan era trencada per una de les parts, es podia reformular en base a principis d'autodeterminació, per unir-se en un nou futur pacte.

El moviment va ser derrotat en poques hores. La repressió dels fets d'Octubre va ser intensa. Es va empresonar el Govern en ple (Companys, Tarradellas, Antoni Xirau, Joan Casanellas, Estanislau Ruiz, i el president del parlament Joan Casanovas), i se'ls va traslladar al vaixell presó Uruguai, fondejat al port de Barcelona, per passar després als penals del Port de Santa Maria i Cartagena, després que se'ls jutgés i condemnés a 30 anys de presó. El govern republicà radical de Madrid va aprofitar per suspendre l'autonomia de Catalunya i intervenir el govern de la Generalitat. La repressió es va estendre de manera arbitrària a partits i sindicats, premsa i associacions. Al camp, les venjances contra els treballadors significats en les mobilitzacions entorn la Llei de Contractes de Treballadors també va ser molt intensa, arribant-se a tramitar fins a 3.000 judicis per desnonar rabassaires de les terres que fins llavors havien conreat. A nivell estatal, es van tornar les propietats als jesuïtes i es va nomenar Gil Robles com a Ministre de Guerra, i a Franco, recompensat per la repressió de l'aixecament asturià, cap d'Estat Major. La CEDA també va presentar una proposta per a modificar la Constitució on es recollia la revisió del sistema autonòmic, l'abolició del divorci i la impossibilitat de l'expropiació de terres.

La repressió va propiciar la unió dels partits d'esquerres en un ampli front popular anomenat Front d'Esquerres a Catalunya, que va guanyar les eleccions del 36. El 18 de juliol va esclatar la insurrecció de sectors de l'exèrcit reaccionaris. El seu fracàs va iniciar una llarga Guerra Civil en la que, la generalitat Republicana tindrà un paper central.

D'entrada, la Generalitat va haver d'arribar a pactes i equilibris amb les forces que havien parat el cop militar. A més de les forces d'ordre lleials a la República, van ser decisius en parar el cop la movilització de partits i sindicats obrers armats. Aquests pactes van seguir la lògica del Front Popular, es van veure marcats per l'evolució de la guerra i la correlació de forces dels sectors que formaven part del Front Popular (comunistes, anarquistes, republicans, catalanistes, espanyolistes, etc.), molts dels quals van dur a terme una autèntica revolució social, en difícil equilibri, com deiem, amb el Govern central i la Generalitat.

No van ser menors les suspicàcies entre el govern central i la Generalitat, particularment després dels fets de Maig de 1937, en el que es van produir enfrontaments entre sectors més decantats a l'organització sindical i revolucionària de base i les col·lectivitats (representats per la CNT i el POUM) i sectors més partidaris del control per part les institucions per centralitzar l'esforç de guerra i limitar les col·lectivitats (amb la Generalitat, ERC i el PSUC com a forces principals). Després de la repressió, descarregada principalment sobre el POUM, la Generalitat, però, es va veure també desposseïda d'atribucions per part del Govern central. El mateix 5 de maig de 1937, pocs dies després que esclatés el conflicte obert entre els dos sectors esmentats, el Govern de la República rellevava al de la Generalitat per controlar l'ordre públic i se suprimia el departament de Defensa de la Generalitat. Aquest centralisme es reforçà quan el govern de la República es va instal·lar a Barcelona l'octubre del 37. El gener del 38, el govern central assumia el Departament de Proveïments.

Abans dels Fets de maig s'havien produït episodis com el de l'anomenat afer Revertés, un episodi ocorregut el novembre del 36, en el qual algun membre d'ERC, provinent del sector independentista d'Estat Català i contraris a la presència d'anarquistes en les milícies, havia provat de forçar la destitució de Companys i mirat d'arribar a una pau per separat per tal d'aconseguir una Catalunya independent. Sembla que es veié implicat el president del Parlament de Catalunya, Joan Casanovas i Andreu Revertés, cap de seguretat i Serveis de la Generalitat. Les negociacions van ser descobertes i els seus participants cessats i, Revertés, assassinats.

Per altra banda, van haver-hi nombroses iniciatives diplomàtiques dutes a terme tant per membre del Govern de la República com de la Generalitat per intentar arribar a alguna mena d'armistici amb mediació internacional, principalement, amb la mediació d'Anglaterra. No van reeixir.

Ocupada Catalunya i derrotada la República, l'autogovern va ser eliminat, i la catalanitat reduïda a un mer fet folklòric, i encara amb limitacions. El règim franquista va [afusellar el president Lluís Companys](#), l'únic president escollit democràticament afusellat pel feixisme. Es va imposar una dictadura la raó de la qual era, precisament, eliminar el que consideraven "l'anti-Espanya", és a dir "*rojos, separatistas, masones, etc.*" Tots aquests termes eren entesos d'una manera àmplia. La voluntat del franquisme era acabar amb la democràcia, les reformes socials i l'autonomia de les diferents nacions històriques. La Generalitat, per la seva banda, es mantindria com a institució simbòlica a l'exili en les persones de Josep Irla i Josep Tarradelles.

Després de la mort de Franco el 75, i ja en ple procés de Transició, el cap de govern Adolfo Suárez, figura clau en el procés de "trencament-pactat" per passar del franquisme a la democràcia, va propiciar el president de la Generalitat de l'exili, que llavors era Josep Tarradelles. Diferents historiadors han fet notar que, amb aquesta acció, evitava assumir el creixement del comunisme a Catalunya (PSUC), fruit d'haver estat el principal partit de l'antifranquisme, alhora que presentava un trencament amb el règim franquista i acontentava, temporalment, les demandes catalanes d'autonomia. Posteriorment, en l'anomenat "*café para todos*", es va dotar d'Estatuts d'autonomia a les diferents regions espanyoles, que van imitar demandes i redactats dels estauts de les anomenades regions històriques o nacionalitats, terme aplicat en la Constitució del 78 pe referir-se a Catalunya, Euskadi i Galícia i que es va aplicar per no assumir el concepte nació reclamat des d'aquests territoris. Els estatuts que van servir de model van ser els que van elaborar catalans i bascos el 1979. Pel que fa l'economia, els règims forals de Navarra i Euskadi gaudirien d'una situació especial. Semblava que s'havia solucionat, també temporalment, la qüestió de l'ordenament territorial de l'Estat. Uns sectors van veure la Constitució del 78 i el Règim autonòmic com un punt de partida a desenvolupar a través de les regles del joc democràtic i el reconeixement implícit de les diferents parts que formaven Espanya i que eren els principis que un eventual projecte federal reclamaria. Per altres, la Constitució del 78 era un punt i final

i, de fet, per alguns sectors polítics, anava massa enllà en molt aspectes i hi van votar en contra, com va ser el cas d'Alianza Popular.

Els presidents de la Generalitat autonòmica han estat Jordi Pujol (1980-2003), Pasqual Maragall (2003-2006), José Montilla (2006-2010), Artur Mas (2010-2016) i Carles Puigdemont (2016-2017).

Qüestions:

- Què és la Generalitat de Catalunya? Quin és el seu origen?
- Com definiries les relacions entre la Generalitat i l'Estat Central durant la Segona República? Esmenta els punts o moments d'entesa i els de tensió o desacord que van viure.
- Assenyala similituds i diferències entre els anteriors episodis amb l'actualitat política referent a les relacions entre el Govern central i català.

Per continuar indagant:

Fonts arxivístiques

A l'Arxiu nacional de Catalunya destaquen els següents fons:

-Fons [ANC1-1](#)/ Generalitat de Catalunya (Segona República): Fons generat pel Consell Executiu i els òrgans centrals dels departaments. Els organismes autònoms i el Parlament de Catalunya constitueixen fons diferenciats. El gruix de la documentació correspon al període 14.4.1931-10.2.1939. Hi ha també documents anteriors, a causa de l'assumpció per part de la Generalitat de les funcions de les quatre diputacions provincials, i algun document posterior a febrer de 1939 (bàsicament del Servei d'arxius). Es conserva documentació de tots els departaments, si bé en quantitat i qualitat molt desigual. La dels departaments de Presidència, Finances, i Governació i Assistència Social en conjunt superen el 70% de la documentació del fons.

-FONS [ANC1-251](#) / PARLAMENT DE CATALUNYA: La major part d'aquest fons està format per correspondència del president del Parlament i altres càrrecs del mateix amb diputats, departaments de la Generalitat, institucions, associacions i diversos particulars entre els anys 1933 i 1938. Inclou plànols, memòries, factures i altra documentació relativa a obres de reforma, instal·lacions i mobiliari de l'edifici del Parlament entre els anys 1932 i 1936 i uns pocs documents de caràcter administratiu, econòmic i de gestió de personal. El fons també conté un exemplar de la memòria

anual de la Biblioteca del Parlament corresponent a l'any 1933, un exemplar del Reglament interior del Parlament i diferents diaris de sessions del Parlament dels anys 1933, 1934 i 1936.

- FONTS ANC1-818 / PRESIDENT FRANCESC MACIÀ (documentació institucional).
- FONTS ANC1-264 / FRANCESC MACIÀ, recull de premsa, diaris i publicacions diverses.
- FONTS ANC1-651 / LLUÍS COMPANYS.
- FONTS / ANC1-511 Generalitat de Catalunya (Exili).
- En els fons dels fotoperiodistes ANC1-42/Brangulí i ANC1-585/Josep Maria Sagarra i Plana, hi podem trobar moltes fotografies del període republicà de la Generalitat, així com de la Guerra Civil. Si al buscador "Arxius en línia" posem aquests fons i acotem les dates a 1931-1939, ens sortiran molts d'aquests documents digitalitzats.

Altres arxius:

- Parlament de Catalunya (ANC2-93).
- Arxiu del Parlament de Catalunya (APC), 1. Fons de l'Administració autonòmica / 02. Parlament de la Segona República (1932-1939).
- Pel que fa a les Corts catalanes d'època medieval i moderna, en els diferents fons nobiliaris de l'Arxiu Nacional s'hi poden trobar algunes referències. Un document particularment interessant i recentment catalogat és l'original del "Dietari de la Junta General de Braços de Catalunya" (1640-1641), al fons ANC1-25/ COL·LECCIÓ DE MANUSCRITS I DOCUMENTS TEXTUALS SOLTS DE L'ARXIU NACIONAL DE CATALUNYA, UC 40. En el mateix fons podem trobar-hi peces soltes corresponents a la Diputació del General (una llibreta de comptes de 1695-1698).
- La majoria de documentació de la generalitat medieval i moderna es troba a la sèrie "Generalitat" de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Si anem al PARES, buscador en línia dels arxius de titularitat Estatal, entre els quals es troba el de la Corona d'Aragó, i introduïm "Generalitat" a "buscar per paraules" i "Archivo de la Corona de Aragón" a "Archivo", ens sortiran [molts documents relacionats amb la Generalitat](#).

Bibliografia

- Bonamusa, F. (dir.), *Generalitat de Catalunya: obra de govern 1931-1939*, Generalitat de Catalunya, Barcelona: 2006-2009.

- Culla i Clarà, J. B., *Esquerra Republicana de Catalunya (1931-2012): una història Política*, La Campana, Barcelona: 2013.
- Ferrer i Mallol, M. T. (dir.), *Història de la Generalitat de Catalunya : dels orígens medievals a l'actualitat, 650 anys*, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona: 2011.
- González Vilalta, A., *Lluís Companys: un home de govern*, Base, Barcelona, 2009.
- [Pitarch, I. E., *El President Macià i el Parlament de Catalunya*, Parlament de Catalunya, Barcelona: 2009](#)
- Solé Sabaté, J. M., Villarroja, J., (dirs.), *La Guerra Civil a Catalunya (1936-1939)*, ed. 62, Barcelona: 2004.
- Termes, J., “De la Revolució de setembre a la Guerra Civil, (1868-1939)”, a Vilar, P. (dir.), *Història de Catalunya*, vol. 5, Edicions 62, Barcelona: 2003.